

Nr 572

Av fru Segerstedt-Wiberg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående anslag för budgetåret 1960/61 till universitetet i Göteborg.

Sedan ett 30-tal år har undervisning i nordisk och jämförande fornkunskap meddelats vid förutvarande Göteborgs högskola, numera Göteborgs universitet. Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut av den 31 maj 1957 är ämnet examensämne vid universitetet, så länge docent Carl-Axel Moberg är villig och oförhindrad att förrätta examination i ämnet. Denna studiemöjlighet utnyttjas för närvarande av ett 15-tal studerande. Härtill kommer ett betydligt större antal, vilka i anslutning till studier i ämnena ekonomisk historia samt historia deltagar i för dem särskilt anordnad orienterande undervisning i ämnet. I sådana kurser deltog höstterminen 1959 ett 40-tal studerande.

Statsverkets kostnader för denna undervisning är mycket begränsade. Såsom exempel kan nämnas att till kurs- och examinationsarvoden samt kostnader för materiel, apparatur och exkursioner innevarande budgetår anslagits sammanlagt 7 270 kronor.

Undervisningen äger rum vid Göteborgs arkeologiska museum enligt medgivande av Göteborgs museistyrelse. Härigenom disponeras en modernt arbetande, ej obetydlig institution, vilken under det senaste halvseklec uppbyggts utan statens medverkan och drives utan annan kostnad för denna än nyssnämnda bidrag till vissa direkta undervisningsändamål. Göteborgs stads särskilda anslag till arkeologiska museet uppgår däremot detta år till 138 476 kronor. Härtill kommer andel med ej obetydliga belopp i vissa för flera museer gemensamma anslag.

Denna undervisning kan sägas vara av betydelse särskilt ur följande synpunkter.

1) *Fördelar för lärarutbildningen.* Den frivilliga kompletterande undervisning med orientering om nordisk forntid för studerande i de historiska ämnena, som numera meddelas vid Göteborgs universitet, torde sakna egentligt motstycke vid andra lärosäten i Sverige, medan exempel på motsvarande ordning kan hämtas från andra nordiska länder. Omfattningen av anslutningen till den frivilliga undervisningen visar oförtydligt, att de studerande själva anser det vara av betydelse att på detta sätt få sina studier underlättade beträffande de äldsta delarna av de tidrymder som de har att skaffa sig översikt över. Den härigenom öppnade möjligheten har kommit

att utnyttjas även av studerande i andra lärarämnen, såsom nordiska språk och geografi. Enligt uttalande av det större akademiska konsistoriet vid Göteborgs universitet utgör denna kompletterande undervisning ett betydelsefullt led i utbildningen av blivande historielärare. Ämnet nordisk och jämförande fornkunskap har i verkligheten vid Göteborgs universitet kommit att byggas in i lärarutbildningen, låt vara i provisoriska former.

Även den kontakt med musealt material som härigenom kan givas har sin betydelse. Museerna landet runt innehåller material, som rätt utnyttjat är av största värde för undervisningen, särskilt i historia. Det är emellertid känt, att mycket återstår innan denna möjlighet är fullt utnyttjad. En av svårigheterna kan vara en viss brist på erfarenheter av de undervisningsmöjligheter som ett sakmaterial kan erbjuda. Denna svårighet kan minskas för deltagarna i ifrågavarande undervisning vid Göteborgs universitet.

2) *Fördelar för utbildning i museiyrkena.* Motsvarande synpunkter som de sist nämnda gör sig gällande med särskild styrka i samband med utbildningen för blivande museimän. Tillkomsten av examensämnet har gjort det lättare att i Göteborg avlägga en för blivande museitjänst lämpligt sammansatt examen. Genom de former varunder undervisningen i fornkunskap bedrivs vid museet får de studerande redan från början av sin utbildning inblick i uppgifterna och arbetsgången vid en sådan institution i fråga om såväl inre verksamhet som fältarbeten. Deras fortsatta, rent museala utbildning bör underlättas avsevärt genom denna anordning, som ej överallt har direkt motsvarighet vid andra lärosäten. Studieförhållandena för blivande museimän i Göteborg är härvidlag fördelaktiga. Härtill bidrar även de i göteborgsområdet särskilt goda förutsättningarna för den del av undervisningen som bedrivs genom exkursioner i fältet.

3) *Stöd åt utforskningen av Västsveriges äldsta historia.* Vårt lands forntid är ännu mycket ofullständigt utforskad. Ehuru beaktansvärda insatser gjorts i västsvensk fornforskning under snart ett sekel, återstår påfallande mycket att göra där. Erfarenheterna har också oförtydligt visat, att det betyder en väsentlig stimulans för hithörande forskning i en landsdel om där finnes universitet eller högskola med fullständig akademisk undervisning i nordisk fornkunskap. Ur denna synpunkt är undervisningen i ämnet vid Göteborgs universitet ett allmänt kulturellt intresse för västra Sverige. Ur västsvensk synpunkt kan otvivelaktigt sägas, att dessa landsdelars äldre historia kan komma till sin rätt i den samlade bilden av Sveriges forntid endast därest en energisk arkeologisk verksamhet bedrivs. Det föreligger härvidlag otvivelaktigt på vissa punkter en eftersläpning jämfört med t. ex. Skåne, Gotland och Uppland. I detta sammanhang kan erinras om att arkeologiska museet äger betydande samlingar från hela västkusten från nordvästra Skåne till norska gränsen samt i ej ringa utsträckning även från vänerlandskapen i det inre av landet. Ganska avsevärda jämförelsesamlingar från andra landsdelar samt från främmande länder underlättar verk-

samheten. Museet har sedan början bedrivit aktiv fältforskning i Halland, Västergötland och Bohuslän. Till museets traditioner härvidlag hör omfattande samarbete med amatörforskare ur alla samhällsgrupper.

Det nära sambandet mellan den svenska västkustens och Danmarks och Norges förhistoria ger den akademiska undervisningen och forskningen i Göteborg uppgifter i det nordiska samarbetet.

Från och med 1958 års riksdag har Göteborgs universitet framställt förslag om inrättande av en personlig professur i nordisk och jämförande fornkunskap för docenten Moberg, vilken tidigare i samband med sökande av professur vid annat lärosäte blivit förklarad kompetent till ämbetet och uppförd på förslagsrum. Den nya professuren i Göteborg har föreslagits bli förenad med den av Moberg nu innehavda befattningen såsom chef för Göteborgs arkeologiska museum. Med professuren har föreslagits förenad undervisningsskyldighet omfattande 25 timmar per läsår. Någon kostnad för statsverket skulle emellertid icke uppkomma. Enligt förslaget skulle visserligen till innehavaren av den föreslagna professuren utgå ett arvode motsvarande skillnaden mellan årslönen för professor (lönegrad Bo 3) och den årslön, som docenten Moberg uppbär såsom museichef. Skillnaden beräknas till ca 7 500 kronor. Men universitetet är berett att bekosta löneskillnaden ur avkastningen av egna fondmedel, förslagsvis ur Ivar Waerns sterbhus' donationsfond jämte tilläggsfonder till denna.

Nämnda donationsfond, ursprungligen å 200 000 kronor, överlämnades år 1917 till Göteborgs högskola. Enligt donationsbrevet skulle den årliga avkastningen till den del som befundes erforderligt användas för inrättande och upprätthållande av en rörlig professur vid högskolan med rätt för högskolans styrelse att fastställa ämnet eller ämnena för professuren i fråga. Genom fonden bekostades under åren 1918—1935 en personlig professur i svenska språket för dåvarande lektorn Natanael Beckman. År 1934 erhöll högskolan en donation på 80 000 kronor, avsedd att användas till förstärkning av Ivar Waerns donation. Därvid hade förutsatts, att vid dåvarande innehavarens avgång från tjänsten lämplig och skicklig person kunde kallas till professuren såsom professor i klassisk fornkunskap och antikens historia. Med anledning härav kallades år 1935 professorn h. c. Axel Boëthius till innehavare av denna professur såsom professor i klassisk fornkunskap och antikens historia. I följd av det 1948 ingångna avtalet mellan staten, Göteborgs stad och högskolan bekostas denna professur sedan den 1 juli 1948 av allmänna medel. Från och med denna tidpunkt har således fonden icke tagits i anspråk.

Ivar Waerns sterbhus' donationsfond jämte tilläggsdonation av år 1934 uppvisade den 30 juni 1959 en sammanlagd kapitalbehållning av 488 800 kronor. Den disponibla ränteavkastningen för perioden 1/7 1960—30/6 1961 beräknas uppgå till ca 18 800 kronor.

Den omedelbara innebörden av detta förslag är alltså att statsverkets

nuvarande redan så blygsamma kostnader för undervisningen i nordisk och jämförande fornkunskap vid Göteborgs universitet skulle minskas med det belopp vilket utgår såsom kurs- och examinationsarvode, för innevarande budgetår beräknat till 3 270 kronor. Likväl har förslaget, som biträts av universitetskanslern och av universitetsmyndigheterna upprepats före 1959 och 1960 års riksdagar, icke föranlett något Kungl. Maj:ts förslag till riksdagen.

Kanslern för rikets universitet har i anslutning till sitt senaste tillstyrkande utöver Göteborgs universitets hemställen föreslagit, att i samband med inrättande av professuren skulle anslås medel för 500 assistenttimmar till forskning och allmänt institutionsarbete. Detta tilläggsförslag utgör i och för sig icke någon ofrånkomlig förutsättning för professuren. Något yrkande därom skall därför icke framställas.

Den föreslagna anordningen har redan tidigare motsvarigheter vid universitetet. Exempelvis är den 1955 inrättade professuren i allmän och jämförande etnografi på liknande sätt förenad med chefskapet för Göteborgs etnografiska museum. Denna ordning synes fungera väl.

I skrivelse den 23 oktober 1957 till rektorsämbetet vid universitetet har styrelsen för Göteborgs museum meddelat, att från Göteborgs stads sida icke finnes något att erinra mot förslaget att inrätta en personlig professur för docenten Moberg med skyldighet för honom att meddela undervisning i ovan angiven omfattning.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer vi,

att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 70 måtte besluta om inrättande av personlig professur för docent Carl-Axel Moberg från och med den 1 juli 1960.

Stockholm den 23 mars 1960

Ingrid Segerstedt-Wiberg

Eric Carlsson

Lisa Mattson

Ebon Andersson

Robert Johansson